

Gminny Program
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz
Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wielkiej Nieszawce
na lata 2017-2020

Spis treści

Rozdział I	3
1. Wprowadzenie	3
2. Podstawy prawne	4
3. Zjawisko przemocy w rodzinie – podstawy teoretyczne.....	4
4. Analiza problemu przemocy w rodzinie na terenie Gminy Wielka Nieszawka.	6
5. Zasoby instytucjonalne i realizatorzy Programu	7
6. Założenia Programu	7
7. Adresaci Programu	8
8. Miejsce i czas realizacji Programu	8
Rozdział II	9
1. Cel główny Programu	9
2. Cele strategiczne, cele operacyjne, działania, terminy realizacji, wskaźniki	9- 11
Rozdział III	12
1. Źródła finansowania Programu	12
2. Sprawozdawczość i monitorowanie Programu	12

Rozdział I

1. Wprowadzenie

Jednym z istotnych i długofalowych celów polityki społecznej państwa jest tworzenie warunków do prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań antyspołecznych generujących patologie, w tym również zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie. Potrzeba podejmowania działań w tym obszarze wynika z ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 poz. 163 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487). Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje ją jako *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*.

Głównym celem Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wielkiej Nieszawce na lata 2017-2020, zwanego dalej Programem, jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, ochrona ofiar przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy.

Program określa szczegółowe zadania do realizowania, ukierunkowane na: rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie, doskonalenie kadr zajmujących się diagnozowaniem i pomocą osobom dotkniętym tym problemem oraz edukację i profilaktykę mieszkańców gminy.

Opracowanie Programu poprzedzone zostało analizą zjawiska przemocy w rodzinie przeprowadzoną na podstawie danych przedstawionych przez: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Komendę Miejską Policji w Toruniu oraz Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Wielka Nieszawka.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Wielka Nieszawka na lata 2017-2020 ma charakter długofalowy i jest kontynuacją działań przyjętych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy dla Gminy Wielka Nieszawka na lata 2013-2016.

2. Podstawy prawne

Akty prawne regulujące działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- 1) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390);
- 2) Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446);
- 3) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz.163 z późn.zm.);
- 4) Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2016 r. poz. 487);
- 5) Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355 z późn. zm.);
- 6) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn.zm.);
- 7) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 1997 Nr 89, poz. 555 z późn.zm.);
- 8) Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz.U. z 2015 r. poz. 2082 z późn. zm.);
- 9) Uchwała Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie na lata 2014–2020;
- 10) Uchwała Rady Gminy Wielka Nieszawka nr IV/15/2011 z dnia 27 stycznia 2011r.w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy W.Nieszawka na lata 2011-2016;
- 11) Zarządzenie Wójta Gminy nr 29/VI/2011 z dnia 4 maja 2011r. w sprawie powołania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;

3. Zjawisko przemocy w rodzinie – podstawy teoretyczne

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem dotyczącym wiele rodzin o różnym statusie społecznym, ekonomicznym i kulturowym. Dotyczy zarówno kobiet, mężczyzn, dzieci oraz coraz częściej osób zależnych, w tym osób starszych. Należy ją zakwalifikować do kategorii zachowań negatywnych i szkodliwych społecznie. Przemoc w rodzinie nierzadko związana jest z problemem uzależnienia od alkoholu, który może być czynnikiem wyzwajającym przemoc, ale może też być sposobem na radzenie sobie z nią.

Przemoc i uzależnienie mają pewne cechy wspólne i uniwersalne, z których kluczową jest upośledzenie zdolności do sprawowania kontroli nad własnymi emocjami. Podstawową przyczyną przemocy jest agresywne zachowanie sprawcy, którego nie powstrzymują cierpienia bliskich i szkody, jakie ono powoduje.

Skutki przemocy nie ograniczają się jedynie do negatywnego wpływu na stan zdrowia i jakość życia

osób w nią uwikłanych. Destrukcyjne efekty tego zjawiska odczuwa cała rodzina, zwłaszcza najmłodszy jej członek. Dzieci obserwujące przemoc w środowisku domowym i jej doświadczający często borykają się z problemami emocjonalnymi i trudnościami w szkole. W dorosłym życiu natomiast częściej stają się ofiarami lub sami dopuszczają się przemocy wobec bliskich. Powszechnie mówi się, że „przemoc rodzi przemoc”, dlatego też zadaniem Programu jest przerwanie tego destrukcyjnego kręgu i podjęcie działań ograniczających skalę zjawiska przemocy w rodzinie.

O przemocy w rodzinie mówimy, gdy mamy do czynienia z: działaniem intencjonalnym, dysproporcją sił, osłabieniem zdolności do obrony, wywołującym szkodę na ciele lub psychice (naruszenie nietykalności cielesnej, brak respektu do podstawowego prawa, jakim jest prawo do szacunku), powodującym wzrost podatności na dalszą przemoc.

Opisywane zjawisko, może przybierać różne formy, do najistotniejszych zaliczyć należy:

- przemoc fizyczną – działania z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie;
- przemoc emocjonalną – działania prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby;
- przemoc seksualną – działania nieakceptowane przez osobę doświadczającą przemocy w obszarze zachowań seksualnych;
- przemoc ekonomiczną – działania prowadzące do uzależnienia finansowego od osoby stosującej przemoc;
- zaniedbanie – działania polegające na niezaspokajaniu potrzeb fizycznych i emocjonalnych członków rodziny;
- bycie świadkiem przemocy (dotyczy szczególnie dzieci).

Przemoc postrzegamy z różnych perspektyw: prawnej, psychologicznej, moralnej i społecznej. Każda z nich w inny sposób definiuje zjawisko przemocy i określa działania jakie należy podjąć, aby jej przeciwdziałać.

Przemoc z perspektywy prawnej związana jest z łamaniem obowiązujących norm prawnych, których konsekwencją jest uruchomienie procedur i ponoszenie odpowiedzialności karnej przez sprawcę.

Przemoc w rodzinie w ujęciu psychologicznym powoduje cierpienie i bezradność osób jej doświadczających. Zwraca się tu uwagę głównie na relacje między stronami przemocy a także na przyczyny stosowania przemocy tkwiące w psychice sprawcy (np. traumatyczne doświadczenia z dzieciństwa), oraz proces wchodzenia w rolę ofiary.

Perspektywa społeczna nakazuje spojrzenie na przemoc w rodzinie przez wzgląd na normy społeczne, pryzmat nauki, przekonania i panujące stereotypy, które usprawiedliwiają przemoc oraz postawy i obyczaje społeczne, które sprzyjają tolerowaniu patologicznych zachowań.

Przemoc w ujęciu moralnym odwołuje się do wartości etycznych i traktuje przemoc w rodzinie jako zło moralne, wymagające jednoznacznego potępienia. Przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej.

4. Analiza problemu przemocy w rodzinie na terenie Gminy

Diagnozę sporządzono w oparciu o informacje uzyskane od Policji oraz Zespołu Interdyscyplinarnego, który prowadzi rejestr wpływu druków „Niebieskich Kart”, tj. dokumentów wypełnianych przy podejrzeniu występowania zjawiska przemocy przez powołane do tego służby. Zespół Interdyscyplinarny przygotował analizę wszczynanych procedur w latach 2011- 2015. Jak można zauważyć z niżej przedstawionych danych, liczba ujawnianych przypadków przemocy domowej wykazuje tendencję wzrostową. Oznacza to, że coraz więcej osób doświadczających przemocy zgłasza ten fakt i szuka pomocy specjalistów. W latach 2011-2015 uruchomionych zostało łącznie 21 procedur „Niebieskie Karty”. Następują również zmiany w świadomości pracowników instytucji zajmujących się przemocą domową oraz usystematyzowanie działań różnych służb pomocowych w przypadkach powzięcia informacji o podejrzeniu stosowania przemocy w rodzinie.

Tabela 1: Podmioty wszczynające procedurę „Niebieskiej Karty”/ LICZBA NIEBIESKICH KART

ROK	POLICJA	POMOC SPOŁECZNA	OŚWIATA	OCHRONA ZDROWIA	Razem
2011	1	--	--	--	1
2012	1	2	--	--	3
2013	1	1	--	--	3
2014	4	2	--	--	6
2015	5	1	--	--	6
2016	3	--	--	--	3
ŁĄCZNIE	15	6	--	--	22

Z przesłanych przez Policję danych jedynie za rok 2015, dotyczących ilości interwencji funkcjonariuszy na terenie Gminy wynika, że łączna ich liczba to 36 z czego 15 były to interwencje domowe.

Rozkład z podziałem na sołectwa i rodzaj interwencji obrazuje zamieszczona poniżej tabela :

l.p.	Sołectwo	Liczba interwencji porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego
1.	Cierpice	11 interwencji w tym 3 domowe
2.	Wlk.Nieszawka	11 interwencji w tym 4 domowe
3.	Mała Nieszawka	14 interwencji w tym 8 domowych
	RAZEM:	36 interwencji 15 domowych

Zasadnym pozostaje zatem uznanie problemu konfliktów w środowisku domowym i liczbę podejmowanych w efekcie interwencji Policji w środowisku za kolejne wskaźniki potwierdzające wzrost zagrożenia przemocą domową na terenie Gminy, a co za tym idzie konieczność zaplanowania działań minimalizujących jej skutki.

5. Zasoby instytucjonalne i realizatorzy Programu

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wielkiej Nieszawce na lata 2017-2020 będzie realizowany w oparciu o podmioty zajmujące się bezpośrednio i pośrednio przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na terenie Gminy i Powiatu Toruńskiego (ziemskiego) :

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wielkiej Nieszawce,
2. Komenda Miejska Policji w Toruniu,
3. Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Wielka Nieszawka
4. Prokuratura Rejonowa w Toruniu,
5. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, jako instytucja odpowiedzialna za prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy z terenu Gminy.

6. Założenia Programu

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Toruniu na lata 2017-2020 jest dokumentem opracowanym na podstawie wytycznych Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020. Głównym założeniem jest **kompleksowość i interdyscyplinarność** działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doświadczających przemocy w rodzinie, edukację i pomoc w korygowaniu zachowań sprawców, edukację kadr instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz szeroko rozumianą edukację społeczności lokalnej.

Podstawą działań systemowych są następujące założenia:

- przemoc w rodzinie jest przestępstwem ściganym z urzędu,
- najważniejsze jest bezpieczeństwo ofiary i zatrzymanie przemocy (bez tego pomoc jest zazwyczaj nieskuteczna),
- za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca,
- zrozumiałe są wahania i niekonsekwencje w zachowaniu i decyzjach ofiary przemocy, bowiem wynikają one z doznanych urazów i są konsekwencją bycia ofiarą przemocy domowej.

Z uwagi na fakt, że przemoc w rodzinie jest zjawiskiem skomplikowanym i trudnym zarówno dla osób jej doświadczających jak i osób pomagających, konieczna jest interdyscyplinarność i kompleksowość oddziaływań poprzez ścisłą współpracę, łączenie działań, przepływ informacji, określenie wspólnego celu oraz przewidywanie efektów. Interdyscyplinarność i kompleksowość są podstawą skuteczności w zakresie

przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Efektywność Programu zapewnią szkolenia skierowane do członków zespołu interdyscyplinarnego, osób udzielających wsparcia, podejmujących interwencje i mających kontakt z osobami doświadczającymi przemocy jak również edukacja społeczna, mająca na celu obalenie mitów i stereotypów, a tym samym zmianę obyczajów i postaw sprzyjających i usprawiedliwiających przemoc w rodzinie.

Wzrost świadomości społecznej przyczyni się do zapobiegania przemocy, umożliwi szybsze reagowanie, a także spowoduje, że sprawcy przemocy będą odczuwać brak akceptacji dla swoich działań, co znacznie podniesie skuteczność zapobiegania zjawisku przemocy w rodzinie oraz złagodzi jego następstwa.

7. Adresaci Programu

Program skierowany jest do:

1. społeczności lokalnej, w tym osób zagrożonych przemocą w rodzinie;
2. osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
3. osób stosujących przemoc w rodzinie;
4. świadków przemocy w rodzinie;
5. służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

8. Miejsce i czas realizacji Programu

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wielkiej Nieszawce na lata 2017-2020 realizowany będzie na terenie Gminy Wielka Nieszawka w latach 2017–2020.

Rozdział II

CEL GŁÓWNY:

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE, OCHRONA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI I SKUTECZNOŚCI PROFESJONALNEJ POMOCY.

Cel strategiczny 1: profilaktyka i edukacja w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Adresaci: społeczność lokalna, przedstawiciele instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: zadanie ciągle, realizowane w latach 2017 – 2020.

Cel operacyjny 1.1. Diagnozowanie i monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Wielka Nieszawka.

Działania do celu operacyjnego 1.1.

1.1.1. Zbieranie danych statystycznych z instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Wielkiej Nieszawce przez Zespół Interdyscyplinarny w celu diagnozowania skali zjawiska i monitorowania zmian

Wskaźnik realizacji działania 1.1.1.

Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie w oparciu o wszczęte procedury „Niebieskiej Karty”

Wskaźnik realizacji działania 1.1.2.

Mapa ujawnianych przypadków przemocy w poszczególnych sołectwach Gminy

Cel operacyjny 1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców Wielkiej Nieszawka na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy.

Działania do celu operacyjnego 1.2.

1.2.1. Rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych i informacyjnych (broszury, ulotki, plakaty, informatory itp.)

Wskaźnik realizacji działania 1.2.1.

Liczba rozpowszechnionych broszur, ulotek, plakatów, informatorów itp.

1.2.2. Upowszechnianie informacji na stronach internetowych instytucji na terenie Gminy, tj. urzędu gminy, ośrodka pomocy społecznej, szkół gminnych, itp.

Wskaźnik realizacji działania 1.2.2.

Liczba informacji dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie, jakie umieszczono na stronach instytucji.

Cel operacyjny 1.3. Promowanie wartości rodzinnych i wychowania bez przemocy.

Działania do celu operacyjnego 1.3.

1.3.1. Udział w kampaniach społecznych obalających mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie oraz propagujących zachowania bez przemocy.

Wskaźniki realizacji działania 1.3.1.

Liczba kampanii w których uczestniczyłyby instytucje z terenu Gminy.

Cel strategiczny 2: ograniczanie występowania zjawiska przemocy w rodzinie.

Adresaci: osoby i rodziny doświadczające przemocy w rodzinie, świadkowie przemocy w rodzinie, osoby stosujące przemoc. **Termin realizacji:** zadanie ciągłe, realizowane w latach 2017 – 2020.

Cel operacyjny 2.1. Ochrona oraz wsparcie osób uwikłanych w przemoc w rodzinie.

Działania do celu operacyjnego 2.1.

2.1.1. Prowadzenie poradnictwa mającego na celu wzmocnienie psychologiczne osób doznających przemocy oraz udzielanie poradnictwa z zakresie wsparcia prawnego, socjalnego, medycznego

Wskaźnik realizacji działania 2.1.1.

Liczba udzielonych porad z podziałem na porady z poszczególnych dziedzin

2.1.2. Kierowanie sprawców przemocy do udziału w zajęciach korekcyjno – edukacyjnych w celu zapobiegania stosowaniu przemocy w rodzinie.

Wskaźniki realizacji działania 2.1.2.

Liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych

Cel operacyjny 2.2. Pomoc osobom i rodzinom doświadczającym przemocy w rodzinie.

Działania do celu operacyjnego 2.2.

2.2.1. Udzielenie bezpiecznego schronienia osobom dorosłym i rodzinom doświadczającym przemocy.

Wskaźnik realizacji działania 2.2.1.

Liczba osób objętych schronieniem (z podziałem na kobiety, mężczyzn i dzieci).

2.2.2. Zapewnienie bezpiecznego miejsca pobytu dzieciom – ofiarom i świadkom przemocy w rodzinie poprzez umieszczenie w środowisku rodziny biologicznej, pieczy zastępczej, placówkach ochrony zdrowia.

Wskaźniki realizacji działania 2.2.2.

Liczba interwencji na skutek których zabezpieczono dzieci

2.2.3. Praca socjalna w środowisku rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie.

Wskaźniki realizacji działania 2.2.3

Liczba rodzin objętych pracą socjalną w środowisku,

Liczba rodzin objętych asystenturą rodziny.

Cel operacyjny 2.3. Prowadzenie zintegrowanych działań w zakresie rozwiązywania problemów przemocy w rodzinie – współpraca międzyresortowa w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego

Działania do celu operacyjnego 2.3.

2.3.1. Podejmowanie interwencji w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie.

Wskaźnik realizacji działania 2.3.1.

Liczba prowadzonych procedur „Niebieskiej Karty.”

2.3.2 Współpraca instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Wskaźnik realizacji działania 2.3.2.

Liczba spotkań zespołu interdyscyplinarnego lub jego grup roboczych

Liczba rodzin objętych pracą socjalną w środowisku,

Liczba rodzin objętych asystenturą rodziny.

Cel operacyjny 2.3. Prowadzenie zintegrowanych działań w zakresie rozwiązywania problemów przemocy w rodzinie – współpraca międzyresortowa ramach Zespołu Interdyscyplinarnego

Działania do celu operacyjnego 2.3.

2.3.1. Podejmowanie interwencji w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie.

Wskaźnik realizacji działania 2.3.1.

Liczba prowadzonych procedur „Niebieskiej Karty”.

2.3.2. Współpraca instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Wskaźnik realizacji działania 2.3.2.

Liczba spotkań zespołu interdyscyplinarnego lub jego grup roboczych

Cel strategiczny 3: zwiększenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Adresaci: przedstawiciele instytucji i podmiotów zajmujących się bezpośrednio lub pośrednio zjawiskiem przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: zadanie ciągłe, realizowane w latach 2017 – 2020.

Cel operacyjny 3.1. Doskonalenie umiejętności kadr.

Działania do celu operacyjnego 3.1.

3.1.1. Udział osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w szkoleniach i innych formach doskonalących.

Wskaźniki realizacji działania 3.1.1.

- liczba szkoleń i innych form doskonalących,
- liczba uczestników szkoleń i innych form doskonalących.

3.1.2. Uczestnictwo w seminariach, konferencjach.

Wskaźnik realizacji działania 3.2.2.

- liczba seminariów/konferencji,
- liczba uczestników seminariów/konferencji.

Rozdział III

1. Źródła finansowania Programu

Źródłem finansowania Programu będą środki pochodzące z budżetu samorządu Gminy Wielka Nieszawka w tym z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, dotacji z budżetu państwa, funduszy unijnych, grantów i konkursów.

2. Sprawozdawczość i monitorowanie Programu

Monitorowanie realizacji Programu będzie odbywać się w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Śmiechowski
Ireneusz Śmiechowski